

Indianapolis

Maximális biztonság • Amerikai zárás • Női börtön

A szerző egy évet töltött az Egyesült Államokban. Az amerikai CIP (Council of International Programs) ösztöndíjasaként Indiana állam, azon belül pedig a főváros, Indianapolis börtöneivel ismerkedett. Értékelő beszámolójának ezúttal azt a markáns részletét közöljük, amely bemutatja a maximális biztonsági fokozatú intézeteket és bepillantást kínál az indianai női börtönbe.

Az Egyesült Államok középső területén, a Nagy-tavaktól délre helyezkedik el Indiana. Területe pontosan megegyezik Magyarország területével, de a lakosság száma alig haladja meg a hatmilliót. Földrajzi fekvéséből következően meghatározó iparága a mezőgazdaság. Fő terménye a kukorica. Indianapolis tipikus amerikai város. Egy viszonylag kicsi belvárossal, és hatalmas kiterjedésű családi házas övezettel rendelkezik. Lakosságának száma megközelítően 800 ezer. A feketék részaránya nagy mértékben meghaladja az államra jellemző 15%-ot, és ez meg is mutatkozik a bűnözés alakulásában.

Rendkívül érdekes, hogy az USA-n belül az egyes államok viszonylag nagy önállóságot élveznek a területi törvények megalkotásában, így a büntetés-végrehajtás helyi szabályozásában is ez érvényesül.

Indianában harminc büntetés-végrehajtási intézet található. Ezek közül négy a fiataikorúak számára készült,

26-ban pedig felnőtteket helyeznek el.

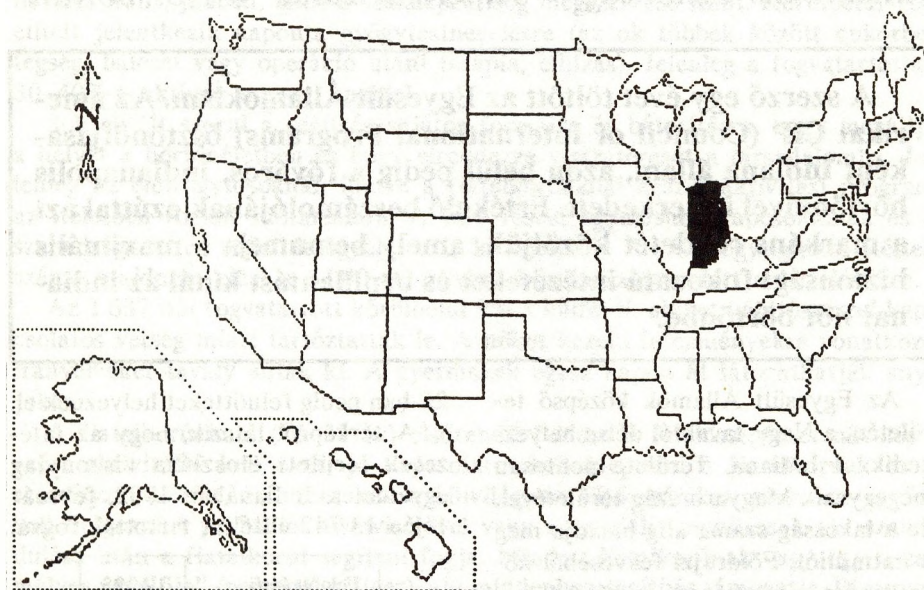
A térképről látszik, hogy az intézetek területi eloszlása viszonylag egyenletes. Indianában 1992. február 1-jén 13 742 elítéltet tartottak fogva.

Felnőtt férfi	12 323
Felnőtt nő	698
Fiataikorú fiú	545
Fiataikorú lány	176

Amennyiben figyelembe vesszük, hogy Indiana lakóinak száma alig haladja meg a hatmilliót, fogvatartottjai pedig majdnem annyian vannak mint Magyarországon, így már könnyen érthető, hogy mi módon jön ki a száz-ezer lakosra jutó 202-es mutató (a hazai érték 156).

Maximális biztonsági fokozat

A maximális biztonsági fokozatú intézetek esetében elsődleges és véleményem szerint kizárólagos kívána-



lom a maximális biztonság megteremtése. Legalábbis ami a külvilágtól való elzárást jelenti. Lényegesen kisebb súlyt helyeznek a belső biztonságra. A kicsi szabálytalanságokat könnyen elnézik, megelégszenek azzal, ha nincs nyilvánvalóan szemetszűrő probléma. Az intézeteken belüli üzleteléssel, kábítószer-kereskedelemmel szemben szinte tehetetlenek, saját véleményük szerint az állomány egy része korrumpálódott. A nevelési-kezelési programok csak felszínesek. Az ember válaszáshoz való jogára hivatkozva tömegek vannak, akik viszont semmiféle szervezett programon nem vesznek részt. Időtöltésnek marad a „fekete” kereskedelem, a szerencsejáték, a jobbra passzív, de néha aktivizálódó el-

lenállás minden felülről jött kezdeményezéssel szemben.

Valamennyi maximális biztonsági fokozatú intézetnek sajátos arculata van. A következőkben két intézetet mutatok be. Egyikük „sima” letöltőház (Indiana Reformatory), a másik speciális feladatokat ellátó befogadó és vizsgáló intézet (Reception/Diagnostic Center).

Indiana reformatory

Az intézet épületeinek több mint a fele 100 év körüli. A belső átalakítások ellenére magán viseli az elmúlt történelmi korok minden megpróbáltatásának nyomát. Ilyen körülmények között őriznek 1 650 súlyos bűncselek-

KITEKINTÉS



Indiana állam büntetés-végrehajtási intézetei

ményért elítélt férfit.

A „történelmi” zárkacsarnokok auburni építészeti rendszerben épültek. Valamennyi fogvatartottnak egy 160x180 cm-es „élettér” áll rendelkezésére. A zárka berendezési tárgyai: rögzített ág, falra rögzített pici asztallap, WC-csésze és kézmosó. Valamennyi zárka a folyosóra néz. Elöl-ről rács határolja, csak a hátsó és a zárkák közötti falak tömörek.

Épületenként tükrösen szimmetrikus a kialakítás és egymás fölé négy

ilyen szintet helyeztek. Valamennyi szint biztonsági ráccsal elszigetelhető. Az emeletek függőfolyosói között azonban föl-le irányba mászva tudnak „közlekedni” a fogvatartottak, és ezt már nem egy börtönlázadásnál be is bizonyították.

Valamennyi zárkaajtó oldalra csúszik, csak manuálisan nyitható a szintenként elhelyezett irányító szekrényből. Természetesen a nyitás és a zárás zárkánként külön-külön, de szintenként egyszerre is történhet.

Az intézetben található még jól felszerelt iskola, rengeteg sportlétesítmény, hatalmas mosoda és egy szép templom. Működés közben sajnos egyiket sem tanulmányozhattam, mert ott-tartózkodásom idején teljes „zárás” volt az intézetben.

Több mint négy hónapon át

A „zárás” (Lockdown) egy rendkívül sajátos és egyáltalán nem ritka állapot az amerikai börtönökben. Bármelyik intézet vezetője elrendelheti, ha biztonsági szempontból indokoltnak látja a fogvatartottak mozgatásának megszüntetését. Ez egyúttal a munkáltatás, oktatás, egyáltalán minden szervezett program felfüggesztését jelenti, sőt teljes hírzárlatot is. Ilyenkor az intézet mindennapi tevékenysége szünetel, a fogvatartottak hetente csak egyszer, maximum kétszer hagyhatják el zárkaikat hogy lezuhanyozhassanak, de akkor is csak egyesével és szigorú felügyelet alatt. Ilyenkor kísérteties a látvány. Minden kihalt, csendes és elhagyatott a zárkacsarnokon kívül. A munkahelyek üresek, a sportlétesítményeket senki sem használja. Az Indiana Reformatoryban már négy hónapja tartott ez az állapot.

Néhány héttel a karácsonyi ünnepek előtt olyan információ jutott az intézet vezetőinek tudomására, hogy a fogvatartottak tüntetésre, esetleg zendülésre készülnek. Az igazgató azonnal teljes körű zárást és biztonsági ellenőrzést rendelt el. Ennek nyomán 45 házilag készített fegyvert ta-

láltak. Lőfegyver ugyan nem volt az elkobzott tárgyak között, de azok így is rendkívül veszélyesek voltak, bármelyikük alkalmas lehetett volna élet kioltására.

Az elrendelt zárás és annak négy hónapon keresztül fenntartása szélsőséges állapotot eredményezett. Senki nem tudta, hogy mikor oldják fel, és ez már önmagában is sokkoló helyzetet teremtett. A fogvatartottak, de a személyi állomány is egyre türelmetlenebbé vált. A helyzet minél pontosabb megértéséhez szükséges tudni, hogy a fogvatartottak normál körülmények között még egy maximális biztonsági fokozatú intézetben is gyakorlatilag naponta telefonálhatnak és heti rendszerességgel fogadhatnak látogatót. Ezenkívül akár naponta részt vehetnek istentiszteleten és számtalan egyéb szabadidős lehetőségük van. A zárással mindezeknek egyszerre vége szakad. Nemcsak kényelmetlen számukra ez a helyzet, hanem a gyermekkoruktól beléjük nevelt emberi jogait is megengedhetetlen mértékben sértve érzik. Ez a tudat lényegesen agresszívabbá teszi őket, mint maga a stresszel teli bizonytalan állapot. Ráadásul a karácsony az USA-ban is az egyik legnagyobb ünnep, így érthetően sokkolóan hatott rájuk a külvilágtól való teljes elszigetelés.

A személyi állomány is híján volt minden információnak. Egyszerre kellett elviselniük a külvilág kíváncsi és legtöbbször provokatív megnyilvánulásait és a fogvatartottak kiutat kereső dühét. A zárás negyedik hónapjában már döbbenetes képet mutattak a zárkacsarnokok. A felügyelet időnként beadott a zárkába takarítóesz-

közöket, de azok használatát senki sem erőltette. A fogvatartottak minden széttephető dolgot szétteptek, és a WC-k egy részét is összetörték. Lepedőket kötözték fel a rácsokra, hogy viszonylagos életteret és félhomályt teremtsenek maguknak. A hónapok óta tartó kényszer-mozdulatlanság már „letompította” az elítéltek jelentős részét. Csendesen üldögéltek vagy feküdtek a zárkáikban. Annál hevesebben törtek ki, ha úgy érezték, hogy azzal bármilyen érzelmi reakciót kiválthatnak. Az ételeik maradékát, de néha a tálcák teljes tartalmát is kidobálták a folyosóra. A felügyelet elfásultan takarítgatott, de ők maguk is látták munkájuk értelmetlenségét. A kikiabált szidalmakra már oda se figyeltek, a szolgálati idő jelentős részét a műanyag fóliából kialakított „védősátor” alatt töltötték, amely ha a hangtól nem is, de legalább a kidobált tárgyaktól megvédte őket.

A legszörnyűbb állapot a biztonsági (elkülönítő) épületben alakult ki. Vizelettöcsák gyűltek össze a folyosón és csak egy sűrű szövésű acélháló mögött engedtek elmenni, mert az megnyugtató védelmet adott az ételmарadéktól és a sok esetben kihajigált emberi ürüléktől. A lehangoló képet tovább fokozta a mindkét oldalról tapasztalható kilátástalanság. Mindenki tudta, hogy ez nincs rendben így, de nem találtak kivezető utat, sőt még a megoldás reményét sem.

Az egyik fogvatartott homoszexuális indíttatásból szándékos egészségrontást kísérelt meg. A felügyelet idejében észrevette és megakadályozta a cselekményt. Az intézet pszichológusa a nevelővel közösen sem tudta

rábeszélni az elítéltet arra, hogy szándékáról lemondjon. Az igazán megdöbbentő eset ezután következett. Az intézet igazgatójának utasítására a fogvatartottat csuklójánál és bokáinál fogva kiláncolták az ágya négy sarkához. Kétóránként két felügyelő jelenlétében feloldják az elítéltet. Ilyenkor vécezhet és ehét. Az intézeti orvos rendszeresen ellenőrzi az elítélt egészségügyi állapotát és a tapasztalatokat jegyzőkönyvben rögzíti. Szabályos időközökben ismételten felszólítják a fogvatartottat, hogy tegyen le öncsonkító szándékáról, és ezt aláírásával hitelesítse. Negyedik napja tartott már ez az állapot és kérdésemre, hogy meddig akarják folytatni, a válasz ennyi volt: amíg az elítélt el nem áll szándékától.

Az Indiana Reformatory tehát kísérteties helynek bizonyult. Semmi más nem érdekelt a büntetés-végrehajtási dolgozókat, csak hogy az elítélt maradjon a zárkájában és ne okozzon kellemetlenségeket. Az indulatok annyira elszabadultak, hogy az intézet már teljes egészében elvesztette korrekációs jellegét. Nyomokban sem lehetett felfedezni a részletesen kidolgozott irányelveket, hacsak abban nem, hogy a fogvatartottakat eltávolították a szabad társadalomtól. Ez azonban túlzottan jól sikerült. (A teljes körű zárást néhány nap után, a részleges intézkedéseket pedig két héttel később teljesen felszámolták. A kiláncolt fogvatartott összesen hat napot töltött az emberinek egyáltalán nem nevezhető körülmények között, majd elállt szándékától, így megszüntették az ellene hozott intézkedéseket.)

Központi Kivizsgáló Intézet

A Központi Kivizsgáló Intézet Indiana állam büntetés-végrehajtási intézetei rendszerében *speciális feladatot lát el*. 1968-ban kezdte meg működését. Maximális biztonsági felteteleket kialakítva 204 egyszemélyes zárkában helyezik el a fogvatartottakat. Az egész államra jellemző túlszűfoaltság ebben az intézetben is jelentkezik, jelenleg 354 főt vizsgálnak. Ide kerül minden férfi bűnelkövető, miután törvényerőre emelkedett az ítélete, kivéve azokat, akik életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetést vagy halálos ítéletet kaptak.

A személyi állomány 110 főből áll, beleértve a felügyeletet, a kivizsgálást végző szakmunkást és az adminisztratív állományt. A frissen elítéltek általában 30 napot töltenek ebben az intézetben. Ez idő alatt megvizsgálják szociális háttérüket, részt vesznek pszichológiai és orvosi vizsgálatokon, felméri szakmai ismereteiket és általános műveltségüket, valamint fizikai állapotukat. Valamennyi elítéltről a vizsgálatok lezárása után összefoglaló jellemzést készítenek, amely számtalan fontos információt tartalmaz, és amelyet később felhasználnak a kijelölt intézetekben az alapminősítés és az osztályozás elkészítésékor.

Az Egyesült Államok minden szigorúbb rezsimű büntetés-végrehajtási intézetében dolgozik olyan szakember, aki rendkívül tájékozott a különböző bandák tekintetében. A Központi Kivizsgáló Intézet sem kivétel. Azonban a bandák alapos ismerete ebben a börtönben

nemcsak biztonsági kérdés, hanem szerves részét képezi az adott fogvatartott minél alaposabb megismerésének, hiszen valamennyi bandának karakteres tevékenységi köre, sajátos ideológiája és célrendszere van. Sok esetben már a hovatarozás tényéből is rengeteg következtetés levonható.

Az intézetben a kivizsgálási idő alatt nincs sem szakmai képzés, sem általános jellegű oktatás. Az intézet feladatkörébe tartozik azoknak a fogvatartottaknak a megőrzése és részleges újravizsgálata is, akik valamilyen súlyos fegyelmi cselekményt vagy bűncselekményt követtek el és ezért az eredetileg kijelölt intézetet el kell hagyniuk. Az új intézet kijelölése is itt, a Központi Kivizsgáló Intézetben történik. Ebben az esetben természetesen már rövidebb időt töltenek itt az átszállításra várók.

Hétköznapiak a női börtönben

Az Amerikai Egyesült Államokban még az 1800-as évek elején is közösen tartották fogva a nőket és a gyerekeket a férfiakkal. A rendkívül rossz körülmények között mindennapinak számítottak a különböző szexuális jellegű bűncselekmények és bántalmazások. Az évtizedek múlásával lassan elkezdődött a női fogvatartottak elkülönítése. Kezdetben külön körletrészeket kaptak, majd létrehozták a kizárólagosan női börtönöket. Érdekes, hogy hosszú évtizedeken keresztül tartotta magát az a nézet, hogy a női fogvatartottak lényegesen rosszabbak

a férfiaknál. Ebből következően az életkörülményeiket sem próbálták meg erőteljesen javítani.

Az USA első női börtönét Indianapolisban építették meg az 1870-es években. Ez az intézet még ma is működik *Indiana Women's Prison* néven. Jelenleg 382 a fogvatartottak száma. Közülük mindössze egy nő fiatalkorú.

A börtön sajátossága, hogy a közepes és a maximális biztonsági fokozat együtt található meg a kerítésen belül. Már magában az is feltűnő, hogy az intézetet nem bástyafal veszi körbe. Egy kis túlzással elmondható, hogy a külső őrzés színvonala megegyezik egy körbekerített autótelep őrzésével. Tornyok nincsenek, a főkapunál kialakított egyszemélyes ellenőrző őrszoba legkevésbé sem utal arra, hogy egy maximális biztonsági fokozatú büntetés-végrehajtási intézethez tartozik. A különböző fokozatokhoz tartozó épületeket belső kerítések rendszere választja el egymástól. A tényleges különbségeket azonban a napi programokban és azok lebonyolítási módjában találjuk.

Hasonlóan a hazai büntetés-végrehajtási gyakorlathoz, az egyik legnagyobb eltérés a különböző fokozatok között a szabad mozgási lehetőség mértékében van. A közepes biztonsági fokozatú fogvatartottak kifejezetten nagy „életterrel” rendelkeznek, viszonylag szabadon mozoghatnak a börtön legnagyobb részében. Ilyen alkalmakkor a felügyelők az udvar különböző pontjain helyezkednek el úgy, hogy az intézet minden részét vizuálisan ellenőrizni tudják.

A maximális biztonsági fokozatú fogvatartottak a sportolás és az isten-

tiszteletek kivételével csak zárt alakzatban és felügyelet mellett mozoghatnak. Szabadidejük jelentős részét az egyszemélyes hálólhelyiségekben töltik. Az iskolai, illetve szakmai oktatás és képzés skálája nagyon széles. Az általános ismeretek mellett fodrász és kozmetikus, műszaki rajzoló, valamint egészségügyi ápolói végzettséget is szerezhhetnek. Jól felszerelt kabinetekben sajátíthatják el a csecsemőgondozás, főzés, sütés és varrás alapfokú ismereteit.

Intézetben belüli munkalehetőséget egy hatalmas méretű mosoda kínál. Itt nemcsak a női börtön számára mossák az ágyneműket, hanem több büntetés-végrehajtási intézet szükségleteit is ki tudják elégíteni. Itt is, mint a legtöbb amerikai börtönben nagy súlyt fektetnek a test és a lélek karbantartására. Külön épületben helyeztek el sportszereket, kondicionáló gépeket, panoráma-képernyős televíziót, valamint pinpong- és biliárdasztalokat. A termet úgy rendezték be, hogy elegendő hely maradt görkorsolyázásra is. Jó időben a fogvatartottak használhatnak szabadtéri „tornapályát”, ahol teljes feladatsorok kifüggesztésével is segítik a szakszerű testedzést. Az intézet kápolnájában mindennap rendeznek istentiszteletet. A különböző felekezetekhez tartozók valamennyien megtalálják a nekik megfelelő rendezvényeket. A fogvatartottak valamennyien a saját ruhájukat hordják. A lakószobák legtöbbszörében elegendő hely van a ruhák és a szépitőszerek elpakolására. A szobákat szabadon díszíthetik, a falakat általában családi képek takarják. A közepes biztonsági fokozatú elítéltek nagyobb méretű há-

lótermekben alszanak. Számukra kisebb a rakodási terület, de ez nem igazán jelent problémát, hiszen a nap nagyobb részét a hálótermeken kívül tölthetik. Ahogy egyre súlyosbodik a biztonsági fokozat, úgy szűkül be a külső mozgási lehetőség, de kompenzálásként növekszik az egyén közvetlen élettere.

A személyi állomány

Az alkalmazottak és a fogvatartottak közötti együttműködés sokkal szorosabb, mint a férfiak esetében. A felügyelet következetes igénytámasztása alapozza meg a jó légkört. Csak nagyon ritkán fordul elő rendkívüli esemény. A személyi állomány minden tagját alaposan felkészítik a korrekciós munkára, így a fogvatartottak közötti munkavégzésre is. Emlékeztetőül mindannyian kapnak egy kivonatos listát arról (hasonlóan a többi intézet dolgozójához), hogy miről nem szabad megfeledkezniük, valamint, hogy mit tilos megtenniük.

Amit mindig szem előtt kell tartani:

— Ha bármilyen változást észlel egy fogvatartott viselkedésében, akkor azt jelenteni kell az előljárójának.

— Legyen teljesen jártas a vonatkozó irányelvekben, utasításokban, eljárási és intézkedési előírásokban, és munkája során tartsa is mindig szem előtt azokat.

— A fogvatartottak problémáit kezelje a törvényes előírások értelmében és továbbítsa azokat az előljárójához.

— Rendelkezzen mindazon szabályok ismeretével, amelyek a személyére és a fogvatartottakra vonatkoznak.

Legyen teljesen jártas abban, hogy munkája során miért is felelős.

— Mindig kérdezzen, ha számára megoldhatatlan probléma támad, illetve ha nem biztos a megoldás helyességében. Kollégái és előljárói segítségére lesznek. A tanulás egy folyamatos tevékenység.

— Mindig tanúsítson szakemberhez méltó viselkedést, megjelenést és munkavégzést.

— Mindig viseljen olyan fényképes azonosító kártyát (civil ruhások) illetve fém névfeliratot (egyenruhások), amely egyértelművé teszi személyének azonosítását.

— Mindig bizonyosodjon meg arról, hogy a többi alkalmazott tisztában van a munkaterületével vagy a célállomásával az intézeten belül. Tartsa a szemét és a fülét nyitva.

— Járjon nyitott szemmel! Legyen rugalmas!

— Tanuljon a saját és a mások hibáiból is!

— Gondoljon arra, hogy a férfi és a női dolgozók egyaránt szembe találhatják magukat problémákkal és kényelmetlen helyzetekkel a szolgálat ellátása során. Legyenek segítőkészek egymás irányában!

Amit tilos megtenni:

— Nagyobb mennyiségű készpénzt magánál hordani.

— Bármilyen nem engedélyezett tárgyat át- vagy kölcsönadni a fogvatartottaknak, illetve tőlük ilyen tárgyat átvenni.

— Bármilyen intézeti felszerelési tárgyat vagy személyes dolgot figyelmen kívül hagyva és őríztenül hagyni.

— Hazavinni vagy lemásolni bármilyen intézeti kulcsot, illetve kiadni

azt elítélnék.

— Bármit kivinni vagy behozni az intézetbe a fogvatartottak számára.

— Túlzott érzelmi kapcsolatba kerülni az elítéltekkel, azok személyes problémáival. (Ezt megelőzendő a fogvatartottakat problémáikkal a lelkészhez, nevelőhöz stb. kell irányítani.)

— A személyes dolgait megbeszélni az elítéltekkel, illetve a jelenlétükben beszélni azokról.

— Az elítéltek vagy az alkalmazottak szabályszegését elnézni.

— Durva, sértő, fajilag gyalázkodó vagy szexuális tartalmú szavakat használni.

— Megengedni a fogvatartottaknak, hogy használják az állomány telefonjait, biztonsági eszközeit, illetve, hogy belépjenek a tiltott területekre.

— Rémhíreket vagy pletykát terjeszteni.

— Engedély nélkül elhagyni a munkaterületet.

— Bevinni az intézetbe kamerát, hangrögzítő eszközt, alkoholt, kábítószer, fegyvert és veszélyes eszközöket.

— Bármilyen információt adni a fogvatartottaknak a kollégákról vagy a börtönről.

Az intézetben kialakítottak egy kicsi kórházat. A helyszínen is ellátható betegeket itt gyógyítják, míg a súlyosabb állapotúakat külső kórházba szállítják. A gyógyszerek kiadásának rendjét rendkívül körültekintően szabályozták. A betegek csak személyesen vehetik át a saját gyógyszereiket és azokat a kiadás helyszínén azonnal be kell venniük. Az óvatosság indo-

kolt, mert a 400 fogvatartott naponta nyolcezer (!) gyógyszert fogyaszt, és ebbe nem számolják bele az enyhe hatású medicinákat.

A női börtön tényleges helyszíne lehet a korrekciónak. Az állomány jól felkészült és a tárgyi feltételek is megfelelőek. A legfontosabb talán mégis az, hogy az elmúlt évek alatt hatékony együttműködést tudtak kialakítani a fogvatartottakkal. Erre az intézetre is jellemző, hogy hosszú távon képes bevonni a munkába a legkülönbélebb társadalmi szervezeteket. Az önkéntesek tevékenysége nagyban gazdagítja a korrekciós munkát.

*

Közreadott gyakorlati tapasztalataim Indiana államban születtek, így érvényességük az adott államra korlátozódik. Indiana állam ugyanakkor az Egyesült Államok egyik legtipikusabb állama, ezért az igazságszolgáltatási rendszere és ezen belül a büntetés-végrehajtása is magán viseli mindazokat a meghatározó jegyeket, amelyek leginkább jellemzőek az amerikai gyakorlatra.

A büntetés-végrehajtás egészéről elmondható, hogy kidolgozott elméleti alapokkal rendelkeznek. Véleményem szerint hazai szemmel elvégzett vizsgálódás után általános érvényű minősítést megfogalmazni felelőtlenség. Jelen esetben egy, a magyarországitól lényegesen különböző társadalmi, gazdasági, ideológiai és kulturális alapon felépülő társadalom büntetés-végrehajtásáról van szó. Céljaikat értelemszerűen csak az adott közegbe helyezve lehet értékelni. Az egyén szabadsága Amerikában ténylegesen ér-

ték, annak megvonása pedig már önmagában nagy büntetést jelent. További büntetések bevezetését normál esetben nem tartják indokoltnak. Érdekes ugyanakkor a szexualitás megvonásának a megítélése. Véleményük szerint ez természetes velejárója a szabadságvesztésnek, és néhány — rendkívül vitatott — kísérlettől eltekintve nem is kívánnak foglalkozni a kérdéssel. Más a helyzet a külvilággal és főleg a családdal való kapcsolat-tartás területén. Úgy szervezik az intézetek napi életét, hogy reggeltől estig képesek legyenek a látogatások lebonyolítására. Hasonlóan maximálisan törekszenek a fizikai képességek megőrzésére, a sportolás feltételeinek megteremtésére. A lelki vigaszt sem tagadják meg egyetlen fogvatartottól sem. A vallásosságnak különben a társadalom minden területén rendkívül mély gyökerei és élő hagyományai vannak.

Személyes véleményem szerint a problémák a fogvatartottak kezelésével kezdődnek. Próbáljuk meg az amerikai szabadságvesztés büntetés-végrehajtási gyakorlatot a végrehajtási szintjei szerint egy ötfokú skálán elképzelni. Így közelítve a kérdéshez talán már szemléletessé válik, hogy a hazai rendszerben hiányzik a legelső és a legutolsó fokozat.

A legelső kategóriába a nyitott és félzárt intézetek kerülhetnek. Ezek hiányát a hazai büntetés-végrehajtás rendszerében személy szerint sajnálom. Örvendetesnek tartom ugyanakkor, hogy egyre több törekvés van ma már a hasonló funkciókat ellátó intézetek vagy intézetrészek kialakítására. Más a helyzet a legszigorúbb biz-

tonsági kategóriába tartozó elítéltek fogva tartásával. Megítélésem szerint indokolatlanul sok embert őriznek az említett fokozatban. Más kifejezést sajnós nem tudok használni arra a „dologra”, amit az érintett több ezer elítélttel tesznek. A büntetés-végrehajtási rendszer ezen szintjének tisztviselőit legszívesebben egy lusta gátörhöz tudom hasonlítani, akit nem érdekel más, csak az, hogy a víz ne tudjon kitörni a gátak közül. Nem fordítanak figyelmet a „felszín” alatt végbemenő folyamatokra, még kevésbé a fogvatartottakra. Egy a lényeg: ne tudjon megszökni a rab.

A másik nagy probléma az állomány korrumpálódása. Amerika a végletek országa, így a kísértés, a fenyegetettség, de sok esetben a nemtörődömség is végletes. Egy amerikai korrekciós szakember szerint a zárt börtönök falain belüli viselkedésmód, a hangvétel, de a másik ember megítélésének minősége is az amerikai kultúra pontos és hű leképeződéséből következik. (Az emberi és egyetemes értékek általuk kialakított sorrendjét nem kívánom minősíteni, de zárójelben annyit meg kell jegyeznem, hogy a fenti megállapítást megfogalmazó kolléga egyáltalán nem volt büszke az elmondottak miatt.)

Dolgozatomban egyaránt igyekeztem bemutatni azokat a jelentős léptékű, valamint pici dolgokat is, amelyek a hazai büntetés-végrehajtás elméletének és gyakorlatának jelenlegi megközelítését árnyaltabbá tehetik. Az amerikai korrekció vitathatatlanul előttünk jár. Megfontolandó azonban, hogy a ténylegesen eltanulásra érdemes elméleti és gyakorlati dolgokat

KITEKINTÉS

milyen rendszerbe illesszük be. Arra kell vigyáznunk, hogy a „gyönyörű” téglákból felépítendő ház majdan lakható is legyen!

E gondolatot nálam sokkal tökéletesebben fogalmazta meg vendéglátó professzorom (dr. David F. Metzger), amikor egy búcsúzóul ajándékba adott

könyvbe az alábbiakat írta be: „*Kérlek, segítsd a világot egy emberibb börtönrendszer kialakításával, de arra vigyázz, hogy jobban csináld, mint ahogy azt Indiana állam teszi!*”

Ruzsonyi Péter

MINDEN PÉNTEKEN

BÖRITÖN
ÚJSÁG